

פרשת תרומה, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריאל

הנושא: התורה, 'מולדת מיטלטלת'?

בעקבות דברי הבבלי על הפסוק: **בְּטַעַתְ הָאָרֶץ יִהְיוּ הַבְּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ: (שמות כה, טו),** כותב בעל ה'משך חכמה':

"... ואמרו ז"ל (יומא עב, א): המסיר בדי ארון לוקה. והנה במזבח כתיב (להלן כז, ז) "והיו הבדים... בשאת אותו", וכן בשלחן (כה, ח), מה שאין כן בארון, הבדים הם קבועים בו תמיד - הלא דבר הוא! "

הבדים המשמשים לנשיאת כלי המקדש מצטיירים כמכשירי עזר לנשיאה המסיימים תפקידם כאשר הכלי מגיע ליעודו. והנה אוסרת התורה באיסור לדורות את הסרת הבדים של הארון גם לאחר שהגיע ליעודו. מעניין ומפתיע, ובשפתו של רבנו שמחה - "הלא דבר הוא!!"

הסברים מגוונים ומעניינים ניתנו לאיסור זה. יש בלשונו הנפלאה של בעל 'החינוך' כדי לסכמם:

"משרשי המצוה לפי שהארון משכן התורה, והיא כל עיקרנו וכבודנו, ונתחייבנו לנהוג בו כל כבוד וכל הדר בכל יכולתינו, על כן נצטוונו לבל נסיר בדי הארון ממנו פן נהיה צריכים לצאת עם הארון לשום מקום במהירות, ואולי מתוך הטרדה והחפזון לא נבדוק יפה להיות בדי חזקים כל הצורך, ושמא חס ושלום יפול מידם ואין זה כבודו".

בולטת מאוד פרשנותו של רש"ר הירש זצ"ל:

"... והמצוה שלעולם לא יסורו הבדים מן הארון קבעה מראש לכל הדורות את דבר האמת, שהתורה הזאת ותעודתה אינן תקועות באדמה, שעליה עמדו בשעתם הקודש והמקדש. נוכחותם התמידית של הבדים מעידה על כך, שתורת ה' אינה קשורה וזקוקה לשום מקום מיוחד, ודבר זה בולט בחריפות יתירה בניגוד שבין הארון לבין שאר כלי המקדש, ובייחוד השולחן והמנורה שאין להם בדים קבועים. מאלו עולה כאן הרעיון: שולחן ישראל ומנורת ישראל - מלוא חייו הגשמיים ופריחת חייו הרוחניים - קשורים באדמת ארץ הקודש; תורת ישראל - שאני".

כנגד העולה מאמירה זו זועקות מילותיו של הרב קוק זצ"ל:

"יצירה עצמית ישראלית, במחשבה ובתקף החיים והמפעל, אי אפשר לישראל אלא בארץ ישראל" (אורות, פרק ג).

עובדתית, היצירה הישראלית העיקרית נוצרה כולה בארץ ישראל: תלמוד ירושלמי, מדרשי הלכה ואגדה, תוספתא ומשנה, זוהר, ושולחן ערוך. פרשנות זו של רש"ר הירש יכולה לשמש מקור לטענה בדבר היותו 'אנטי לאומי'. ידועה ומוכרת העובדה כי הוא סירב להיות שותף עם הרצ"ה קלישר ב'חיבת ציון'. הנימוק לכך הוא הנימוק שרווח בחוגים הרבניים בכל שנותינו בגלות - "שלוש השבועות". הפירוש שנתן הרב קוק מאוחר יותר למאורעות הגלובליים שהתרחשו בתקופתו ולתוצאות מלחמת העולם הראשונה הפותרים את בעיית השבועות, לא הוו לדעתו סיבה מספקת כדי 'למרוד בגויים'. הוא כותב במפורש: (אגרות צפון, ח):

במדבר קיבל את התורה ובכך היה לעם במדבר. בלא ארץ ובלא אחוזת אדמה - היה לגוף אשר נשמתו תורתו... התורה, מילוי הרצון האלהי - הם לו אחוזת אדמתו ומטרתו... כי אין לנו אלא לקדש את עצמנו לעשיית רצונו, כדי שנקבל מידי ה' כשפע של אמצעים גם את הברכה היקרה לכל בני אדם... לכן ניתנו לו לאחזה ארץ וברכותיה, ניתנה לו מערכת מדינה, אך לא כמטרה ניתנו אלה...

ממש נגד דברים אלו כותב הרב קוק, בתחילת ספרו החשוב אורות:

" ארץ ישראל איננה דבר חיצוני, קנין חיצוני לאמה, רק בתור אמצעי למטרה של ההתאגדות הפללית והחזקת קיומה החמרי או אפילו הרוחני "

במבחן התוצאה, מיותר לציין איזו מן השיטות הוכיחה עצמה. עמנואל שוורצשילר - שהיה נשיא קהילתנו של הרשר"ה - רשם ביומן שלו שהוא היה היחיד מבני דורו בפרנקפורט שעדיין הניח תפילין. 'תורה עם דרך ארץ' לא הצליחה בסופו של דבר להתגבר על תוצאות האמנסיפציה. הגדרתו של היינריך היינה לתורה - 'מולדת מיטלטלת', מיטיבה להסביר את הלך הרוח שעמו התמודד הרב קוק זצ"ל.

להערות : hazutg@gmail.com